

Ο ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΗΠΟΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΜΑΣ

ΤΑΤΣΗΣ Β.

3^ο Γυμνάσιο Ν. Ιωνίας, Δ/ση Β/θμιας Εκπαίδευσης Β' Αθήνας
e-mail: vtatsis@otenet.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα βιολογικά προϊόντα αποτελούν την εναλλακτική πρόταση για μια διατροφή απαλλαγμένη από διάφορα χημικά πρόσθετα. Τα τελευταία χρόνια ακούγονται διάφορες απόψεις, θέσεις σχόλια σχετικά με τα προϊόντα αυτά. Άλλα από αυτά που ακούγονται είναι σωστά άλλα πάλι δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα και εξυπηρετούν άλλους σκοπούς. Είναι πάντως σχεδόν σίγουρο ότι η διάδοσή και η χρήση των βιολογικών προϊόντων όσο περνούν τα χρόνια θα αυξάνεται. Θέλοντας να διερευνήσουμε το θέμα της βιολογικής γεωργίας, των προϊόντων που παράγονται, αλλά και τον τρόπο που γίνεται αυτό αποφασίσαμε να υλοποιήσουμε το πρόγραμμα αυτό. Ο τρόπος που επιλέχθηκε να προσεγγίσουμε το θέμα, ήταν αυτός της δημιουργίας ενός «βιολογικού κήπου» στο σχολείο μας. Με τον τρόπο αυτό οι μαθητές θα έρχονταν σε επαφή τόσο σε θεωρητικό (βιβλιογραφική αναζήτηση) όσο και σε πρακτικό επίπεδο (κατασκευή του κήπου, παρασκευή κομπόστ) με το θέμα όσο και με τα προβλήματα που πιθανόν δημιουργούνται σε ένα τέτοιο εγχείρημα. Τόσο στην αρχή όσο και στο τέλος του προγράμματος έγινε έλεγχος των γνώσεων των μαθητών σχετικά με τις βιολογικές καλλιέργειες, τα βιολογικά προϊόντα και την κομποστοποίηση με την μορφή ερωτηματολογίου. Αυτό κρίθηκε απαραίτητο από την μεριά του συντονιστή του προγράμματος για να γίνει αξιολόγηση στις αλλαγές που συντελέστηκαν τουλάχιστο σε επίπεδο γνώσεων στους μαθητές κατά την διάρκεια του προγράμματος.

TATSIS V.

e-mail: vtatsis@otenet.gr

ABSTRACT

Biological products constitute the alternative proposal for a diet free of various chemical additives. In the past few years are heard various opinions, places comments relative to these products. Some of the opinions that are heard are right and some others do not correspond in reality and serve other aims. It is in any case almost sure that the distribution and the use of biological products as long as the years pass will be increased. We decided to materialise this program because we want to investigate the subject of biological agriculture, the products that are produced, so as the way that becomes this. The way that was selected to approach the subject, it was that of creation a "biological garden" in our school. With this way the students would come in contact so much in theorist (bibliographic search) as in practical level (manufacture of garden, create of compost) with the subject as with the problems that likely are created in a such undertaking. So much in the beginning as in the end of the program became control of knowledge of students regarding to the biological cultures, the biological products and the composting with the form of questionnaire. This was judged essential by the side of coordinator of program in order to becomes evaluation in the changes that took place in level of knowledge in the students at the duration of program.

Λέξεις κλειδιά: βιολογικός κήπος, βιολογικά προϊόντα, κομποστοποίηση, κομπόστ, κάδος κομποστοποίησης,

1. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΘΕΜΑΤΟΣ

Μετά την ολοκλήρωση της ενημέρωσης των μαθητών της Α΄ τάξης του σχολείου μας και την εκδήλωση ενδιαφέροντος από την μεριά τους, ακολούθησαν συζητήσεις για την επιλογή του θέματος που θα διαπραγματευόταν η Περιβαλλοντική Ομάδα. Αφού ακούστηκαν διάφορες απόψεις και ιδέες για πιθανά θέματα και αφού σταθμίστηκαν αντικειμενικές δυσκολίες (πχ. λειτουργία του σχολείου μας σε πρωινή και απογευματινή βάρδια, διαθέσιμος ελεύθερος χρόνος των μαθητών), καταλήξαμε στο θέμα «**Ο ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΗΠΟΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΜΑΣ**». Κυρίως για την επιλογή μας αυτή λάβαμε υπόψη μας εκπαιδευτικά κριτήρια:

- Ανταπόκριση του θέματος στα ενδιαφέροντα των μαθητών όπως αυτά εκδηλώθηκαν στις αρχικές συναντήσεις της Περιβαλλοντικής Ομάδας.
- Δημιουργία βιολογικής καλλιέργειας στον κήπο του σχολείου, για την ευαισθητοποίηση τόσο των μαθητών όσο και των καθηγητών σε θέματα βιολογικής γεωργίας.
- Η παρασκευή κομπόστ και η ευαισθητοποίηση των μαθητών σε θέματα ανακύκλωσης.

Όπως επίσης και κοινωνικά κριτήρια:

- Η ανάγκη αξιοποίησης των ακάλυπτων χώρων σε μια πόλη όπως η Ν. Ιωνία.
- Η μείωση των οικιακών βιοαποικοδομήσιμων αποβλήτων με την διαδικασία της κομποστοποίησης.
- Η δυναμική των βιολογικών καλλιεργειών και η αύξηση της κατανάλωσης τους τα επόμενα χρόνια.

2. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Οι εκπαιδευτικοί στόχοι του προγράμματος μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως εξής:

Γνωστικοί

- να ορίζουν την έννοια της βιολογικής γεωργίας
- να εξηγούν τα πλεονεκτήματα των βιολογικών προϊόντων
- να κατηγοριοποιούν τα φυτά ενός κήπου
- να επιλέγουν τα βασικά φυτά ενός κήπου
- να επιλέγουν τα κατάλληλα εργαλεία για κάθε εργασία
- να επιλέγουν τα κατάλληλα απορρίμματα για την κομποστοποίηση
- να ελέγχουν την ανάπτυξη των φυτών
- να υπολογίζουν την απαραίτητη ποσότητα νερού για το πότισμα των φυτών

Συναισθηματικοί

- να προτιμούν τα βιολογικά προϊόντα από τα συμβατικά
- να υποστηρίζουν την εξάπλωση του πράσινου
- να επιθυμούν να είναι κοντά στην φύση
- να είναι πρόθυμοι να συμμετέχουν σε μια ομαδική εργασία

Ψυχοκινητικοί

- να χειρίζονται απλά εργαλεία κηπουρικής
- να συνεργάζονται για την κατασκευή και την συντήρηση ενός κήπου
- να συνεργάζονται έτσι ώστε να παρασκευάζουν κομπόστ
- να είναι ικανοί να φυτεύουν, κλαδεύουν, ποτίζουν και να λιπαίνουν τα φυτά ενός κήπου

3. ΜΕΘΟΔΟΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

α Βιβλιογραφική έρευνα

Συγκέντρωση πληροφοριών, από διάφορες πηγές όπως: βιβλία, εγκυκλοπαίδειες, εφημερίδες κυρίως από το ένθετο της εφημερίδας καθημερινή, το ΟΙΚΟ και από το διαδίκτυο (Internet). Οι πλη-

ροφορίες που αναζητήθηκαν είχαν σχέση με την κατασκευή και την συντήρηση ενός κήπου, τις βιολογικές καλλιέργειες, την ανακύκλωση και την κομποστοποίηση.

α Μέθοδος PROJECT

Εργασία των μαθητών σε ομάδες με ενεργή συμμετοχή τους σε όλα τα στάδια σχεδιασμού και υλοποίησης του προγράμματος.

Η Περιβαλλοντική ομάδα που αρχικά την αποτελούσαν δεκαοχτώ μαθητές (9 αγόρια και 9 κορίτσια) χωρίστηκε σε δύο υποομάδες. Η πρώτη είχε σαν θέμα διερεύνησης τις βιολογικές καλλιέργειες και την κατασκευή του βιολογικού κήπου ενώ η δεύτερη την διαδικασία της κομποστοποίησης και την παρασκευή κομπόστ για τις ανάγκες του κήπου. Οι μαθητές εξέφρασαν ελεύθερα την επιλογή τους για την ομάδα στην οποία ήθελαν να ενταχθούν. Επίσης για τον χωρισμό των ομάδων σημαντικό ρόλο έπαιξαν τα ενδιαφέροντα και οι κλίσεις των μαθητών πχ. φωτογραφία, χρήση Η/Υ, χρήση εργαλείων, προηγούμενη εμπειρία σε εργασίες κηπουρικής ή ανακύκλωσης κλπ.

α Καταιγισμό ιδεών

Σε διάφορα στάδια της διαδικασίας οι μαθητές και των δύο ομάδων κατέγραφαν τις ιδέες τους και στην συνέχεια γίνονταν συζήτηση, σχολιασμός και αξιολόγηση αυτών από την ομάδα. πχ. Ποια φυτικά είδη είναι κατά την γνώμη τους κατάλληλα για να φυτευτούν στον κήπο μας, με ποιο τρόπο μπορούμε να στερεώσουμε τα φυτά μας καλύτερα κλπ.

α Συζήτηση

Πριν από κάθε δραστηριότητα γίνονταν συζήτηση στις ομάδες και στην συνέχεια ενημερώνονταν όλοι οι μαθητές. πχ. Η ομάδα που είχε αναλάβει την διαδικασία της κομποστοποίησης αφού αναζήτησε πληροφορίες και συζήτησε τον τρόπο και τα μέσα που θα χρησιμοποιήσει για την παρασκευή του κομπόστ, ενημέρωσε στην συνέχεια και τους μαθητές της άλλης ομάδας για τις διαδικασίες που θα ακολουθήσουν. Η ομάδα του κήπου, αφού συζήτησε και κατέληξαν στα φυτά τα οποία θα χρησιμοποιηθούν ενημέρωσε για τις αποφάσεις της και την ομάδα της κομποστοποίησης.

α Μελέτη πεδίου

Οι μαθητές σχεδίασαν και κατασκεύασαν τον κήπο στην αυλή του σχολείου μας. Επίσης είχαν αναλάβει όλες τις καλλιεργητικές φροντίδες του κήπου, πότισμα, σκάλισμα, ξεβοτάνισμα κλπ με την χρήση των απαραίτητων εργαλείων. Σε όλα τα στάδια εργασίας στον κήπο γίνονταν παρατηρήσεις του μικρόκοσμου που υπάρχει σε έναν κήπο και ακολουθούσαν συζητήσεις για την σπουδαιότητα της ύπαρξης του μικρόκοσμου αυτού.

4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια του προγράμματος με χρονολογική σειρά ήταν οι εξής:

Νοέμβριος

Χωρισμός των ομάδων και έναρξη καταγραφής ημερολογίου εργασιών για την κάθε ομάδα. Βιβλιογραφική έρευνα ανά ομάδα από βιβλία, περιοδικά και το διαδίκτυο. Το υλικό που συγκεντρώθηκε αρχειοθετήθηκε από την κάθε ομάδα ξεχωριστά, μοιράστηκε στους μαθητές ώστε να το μελετήσουν, να πλουτίσουν τις γνώσεις τους και να εκφράσουν τις απόψεις τους στις συζητήσεις που θα επακολουθήσουν. Ο κάθε μαθητής επίσης μπορούσε να φυλάξει στον ατομικό του φάκελο οτιδήποτε θεωρούσε χρήσιμο ή σημαντικό για τον ίδιο εκτός από το υλικό που μοίραζε ο συντονιστής σε όλα τα μέλη της ομάδας.

Συμπλήρωση αρχικού ερωτηματολογίου αξιολόγησης από τους μαθητές.

Δεκέμβριος

Συνέχιση της βιβλιογραφικής έρευνας από τις ομάδες.

Δημιουργία ενημερωτικού φυλλαδίου τόσο για τις βιολογικές καλλιέργειες όσο και για την κομποστοποίηση.

Ιανουάριος

Επιλογή της θέσης κατασκευής του κήπου μας

Επιλογή υλικών κατάλληλων για την κομποστοποίηση, καθώς και ενημέρωση για τα υλικά που δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν. Συζήτηση σχετικά με τους λόγους που κάνουν αυτά τα υλικά ακατάλληλα.

Επιλογή των φυτών που θα χρησιμοποιήσουμε. Μετά από συζήτηση οι μαθητές επέλεξαν σαν καταλληλότερα φυτά για να τα φυτέψουμε στον κήπο μας τα εξής: το αγγούρι, τη τομάτα, την πιπεριά, την μελιτζάνα και το μαρούλι

Επίδειξη της χρήσης των βασικών εργαλείων ενός κήπου, όπως αξίνα, σκαλιστήρι, τσουγκράνα κλπ και εξάσκηση των μαθητών στην χρήση των εργαλείων αυτών.

Φεβρουάριος

Συζήτηση για τον ρόλο του εδάφους στις καλλιέργειες γενικά και στις βιολογικές καλλιέργειες ειδικότερα.

Διενέργεια πειραμάτων στον κήπο. Όπως προσδιορισμός του pH του εδάφους, και προσδιορισμός της περιεκτικότητας του εδάφους σε ανθρακικό ασβέστιο CaCO_3 .

Διερεύνηση της πιθανότητας κατασκευής ή αγοράς ενός κάδου κομποστοποίησης. Τελικά αποφασίστηκε η αγορά έτοιμου κάδου από το εμπόριο.

Επίδειξη βασικών καλλιεργητικών εργασιών όπως ξεβοτάνισμα, σκάψιμο σκάλισμα κλπ. Εξάσκηση των μαθητών στις εργασίες αυτές με την χρήση των κατάλληλων εργαλείων.

Μάρτιος

Συλλογή και κατηγοριοποίηση απορριμμάτων κατάλληλων για την κομποστοποίηση.

Αγορά κάδου κομποστοποίησης από το εμπόριο και τοποθέτησής του στην οριστική του θέση στον κήπο. Η επιλογή της θέσης έγινε αφού η ομάδα έλαβε υπ' όψη της τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρεί η θέση αυτή.

Γέμισμα του κάδου κομποστοποίησης από υλικά που συγκεντρώσαν οι μαθητές και οι καθηγητές του σχολείου μας. Παρακολούθηση της διαδικασίας της κομποστοποίησης, ανακάτεμα των υλικών σε τακτά χρονικά διαστήματα και συμπλήρωση των αρχικών υλικών με νεότερα.

Απρίλιος

Φύτευση σπόρων σε ειδικά κουτιά για την παραγωγή σπορόφυτων. Οι σπόροι που χρησιμοποιήθηκαν είναι: το μαρούλι, ο άνηθος, ο μαϊντανός και το σέλινο. Η εργασία αυτή έγινε για να δουν οι μαθητές πως μπορούν εύκολα να φτιάξουν τα δικά τους σπορόφυτα, τα οποία στην συνέχεια μπορούν να μεταφυτέψουν στον κήπο τους ή ακόμα και σε γλάστρες στο μπαλκόνι τους

Επιλογή θέσεων φύτευσης, δημιουργία λάκκων, φύτεμα των σπορόφυτων τα οποία αγοράστηκαν από το εμπόριο ή προέκυψαν από το δικό μας σπορείο.

Καλλιεργητικές φροντίδες του κήπου (σκάλισμα, πότισμα, στήριξη των φυτών, ξεβοτάνισμα κλπ).

Μάιος

Συνεχίστηκε η εκτέλεση των καλλιεργητικών φροντίδων του κήπου (σκάλισμα, πότισμα, στήριξη των φυτών κλπ).

Συμπλήρωση τελικού ερωτηματολογίου αξιολόγησης.

5. ΔΡΑΣΕΙΣ – ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

- α) Ημερήσια επίσκεψη στο ΚΠΕ Αργυρούπολης και παρακολούθησης του προγράμματος με θέμα «Το δάσος – Το περιαστικό πράσινο».
- α) Δημιουργία αφίσας για την τελική εκδήλωση του προγράμματος η οποία αναρτήθηκε σε σχολεία της περιοχής μας όπως επίσης και σε κεντρικά σημεία της πόλης.

- α) Ενημέρωση της ιστοσελίδας του σχολείου μας πληροφορίες, φωτογραφίες καθώς και ενημερωτικό υλικό, για την εργασία της Περιβαλλοντικής Ομάδας.
- α) Πραγματοποίηση τελικής ημερίδας στο χώρο εκδηλώσεων του σχολείου μας. Στην διάρκεια της ημερίδας διανεμήθηκαν τα ενημερωτικά φυλλάδια για τις βιολογικές καλλιέργειες και την κομποστοποίηση σε όλους τους μαθητές του σχολείου μας καθώς και σε όλους τους παρευρισκόμενους.

6. ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Αρχική Αξιολόγηση	Με συζήτηση και διάλογο διαπιστώνονται οι γνώσεις που έχουν οι μαθητές για την βιολογική γεωργία, την ανακύκλωση και την κομποστοποίηση Συμπλήρωση αρχικού ερωτηματολογίου από τους μαθητές.
Διαμορφωτική Αξιολόγηση	Έλεγχος της πορείας των εργασιών, παρακολούθηση της πορείας των εργασιών και της τήρησης του χρονοδιαγράμματος. Αντιμετώπιση προβλημάτων που παρουσιάζονται κατά την διάρκεια υλοποίησης της εργασίας.
Τελική αξιολόγηση	Τήρηση ημερολογίου εργασιών από τους μαθητές της κάθε ομάδας. Συζητήσεις. Διαπίστωση της επίτευξης των στόχων του προγράμματος. Αξιολόγηση του βαθμού συμμετοχής των μαθητών σε κάθε στάδιο του έργου. Εντοπισμός δυσκολιών – προβλημάτων ώστε να ληφθούν υπόψη κατά το σχεδιασμό μελλοντικών προγραμμάτων. Συμπλήρωση αρχικού ερωτηματολογίου από τους μαθητές.

Με τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου από τους μαθητές, ακολούθησε επεξεργασία των απαντήσεων που έδωσαν τόσο στην αρχή του προγράμματος όσο και στο τέλος. Μερικά συμπεράσματα που μπορούν να βγουν από τις απαντήσεις που έδωσαν οι μαθητές είναι:

- α) Οι απαντήσεις των μαθητών στην ερώτηση «Τι ονομάζεται βιολογική γεωργία» στην αρχή ή ήταν γενικές και ασαφείς ή δεν δόθηκαν καθόλου (σε ποσοστό 56,25%)
- α) Τα ίδια περίπου αποτελέσματα είχαμε και στην ερώτηση «Τι ονομάζεται κομποστοποίηση». Το ποσοστό των μαθητών που δεν απάντησαν καθόλου ήταν 43,75%.
- α) Αντίθετα στις απαντήσεις που έδωσαν οι μαθητές μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος τα αντίστοιχα ποσοστά ήταν 18,18% και 27,27% αντίστοιχα.
- α) Στο σύνολο των ερωτήσεων του τύπου Σωστό/Λάθος που υπήρχαν στο ερωτηματολόγιο το ποσοστό λανθασμένων απαντήσεων ήταν στην αρχή 28,5%, ενώ στο τέλος το ποσοστό αυτό μειώθηκε στο 20,9%.

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Αρχικά θα ήθελα να αναφερθώ στις δυσκολίες που αντιμετωπίσαμε κατά την διάρκεια της εργασίας αυτής. Πρώτο και ίσως μεγαλύτερο πρόβλημα ήταν το «προνόμιο» που είχαμε σαν σχολείο να λειτουργούμε σε πρωινή (2 μέρες) αλλά και σε απογευματινή βάρδια (3 μέρες). Έτσι ήταν πολύ δύσκολο το να καθορίσουμε μέρα και ώρα που να βολεύει όλους τους μαθητές. Τελικά αποφασίσαμε οι συναντήσεις μας να γίνονται κάθε Πέμπτη μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος του σχολείου στις 14:00. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα πολλοί μαθητές που είχαν δηλώσει αρχικά ότι θα συμμετάσχουν στο πρόγραμμα να μην τα καταφέρουν τελικά, εξ' αιτίας της μέρας και της ώρας που αποφασίστηκε τις συναντήσεις μας. Θέλω να πιστεύω, και όλα τα παράπονα που διατυπώνονται από τους μαθητές αυτό δείχνει, ότι αν λειτουργούσαμε συνέχεια σε πρωινή βάρδια η συμμετοχή των μαθητών θα ήταν μεγαλύτερη.

Επίσης υπήρχε μεγάλος προβληματισμός τόσο από την δική μου μεριά όσο και από την μεριά των παιδιών για το πώς θα μπορούσαμε να προστατεύσουμε τον κήπο μας, αλλά και τον κάδο κομποστοποίησης από τις εχθρικές διαθέσεις που μπορεί να εκδηλώνονταν από άλλους μαθητές, μια και στο σχολείο μας συστεγάζονται τρία σχολεία, σε πρωινή και απογευματινή βάρδια. Τελικά ευτυχώς τίποτα δυσάρεστο δεν συνέβηκε. Αν και ήμασταν και λίγο τυχεροί, γιατί δεν είχαμε προλάβει να φτιάξουμε τον κήπο μας και να αρχίσουμε την διαδικασία της κομποστοποίησης, την περίοδο που ξεκίνησε μια κατάληψη στο σχολείο που διήρκεσε τελικά μόνο μία βδομάδα. Εξ' αιτίας της κατάληψης αυτής, δεν καταφέραμε μόνο να πραγματοποιήσουμε μια εκπαιδευτική εκδρομή σε μια βιολογική μονάδα που είχαμε προγραμματίσει ακριβώς την εβδομάδα αυτή.

Αξίζει νομίζω να σημειωθεί ότι παρατηρήθηκε το φαινόμενο, μαθητές οι οποίοι γενικά δεν έχουν υψηλή σχολική επίδοση, να έχουν μεγάλη συμμετοχή μέσα στην ομάδα τους τόσο σε πρακτικά (χειρονακτικές εργασίες στον κήπο) όσο και σε θεωρητικά ζητήματα (συζήτηση για να αποφασίζουμε για κάποιο θέμα, αναζήτηση πληροφοριών κλπ). Αυτό νομίζω καταδεικνύει για άλλη μια φορά την αξία που έχουν οι διαφορετικοί τρόποι προσέγγισης των θεμάτων μέσα στα πλαίσια ενός τέτοιου προγράμματος για μαθητές οι οποίοι γενικά αδιαφορούν ή δεν αποδίδουν όσο θα περίμενε κανείς στα πλαίσια λειτουργίας των περισσότερων μαθημάτων στο ελληνικό σχολείο.

Νομίζω ότι δεν υπάρχει μεγαλύτερη ικανοποίηση για κάποιον που συμμετέχει σε ένα τέτοιο πρόγραμμα από την θέση του συντονιστή, από την αποδοχή που είχε η εργασία μας αυτή από τους περαστικούς ανθρώπους που κοντοστέκονταν για λίγο και βλέποντας τα παιδιά να ασχολούνται με τον κήπο, να φυτεύουν, να ποτίζουν κλπ. τα γέμιζαν επαίνους και φιλοφρονήσεις.

Πολλοί ήταν και οι γονείς βέβαιοι που παρακολουθώντας την τελική εκδήλωση ζήτησαν περισσότερες πληροφορίες για το πώς μπορούν να αρχίσουν να παράγουν και το δικό τους κομπόστ στους κήπους και στις αυλές τους. Ακόμα και με την έναρξη της νέας σχολικής χρονιάς ήρθαν γονείς να με συναντήσουν και να ζητήσουν πληροφορίες και συμβουλές για την κομποστοποίηση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ανδριτσόπουλος Τ., Θύμακης Ν., (2005), *Κήπος & Βεράντα – Ημερολόγιο και πρακτικές συμβουλές κηπουρικής*, Σταμούλη, Αθήνα
2. Ανθοπούλου Β., (2005), *Η βιωματική-επικοινωνιακή διδασκαλία και η ενεργός συμμετοχή των μαθητών κατά την υλοποίηση ενός Σ.Π.Π.Ε.*, Πρακτικά 1^{ου} Συνεδρίου Σχολικών Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Κόρινθος Σεπτέμβριος 2005
3. Βλοντάκης Γ., Δεσύλλας Μ., Μπίστη Μ., (2003) *Στοιχεία βιολογικής γεωργίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα
4. Κουσκολέκα Ν, (2006), *Έδαφος – Ένας Ολόκληρος Κόσμος*, Καλειδοσκόπιο, Αθήνα
5. Μπαζίγου Κ., (2005), *Περιβαλλοντική εκπαίδευση για την αειφορία: Μια μεταμοντέρνα επαγγελματική πρόκληση για τους καθηγητές*, Πρακτικά 1^{ου} Συνεδρίου Σχολικών Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Κόρινθος Σεπτέμβριος 2005
6. Riotte L., (2006), *Συγκαλλιέργειες για το βιολογικό περιβάλλον*, Ψύχαλος, Αθήνα
7. Rose Graham, (1998) *Αρχιτεκτονική μικρών κήπων*, Ψύχαλος, Αθήνα
8. Stell E., (2000), *Τα μυστικά του γόνιμου εδάφους*, Ψύχαλος, Αθήνα
9. Σφυρόερα Μαρία, (2005), *Το Σχέδιο Εκπαιδευτικής Δράσης και η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*, Ανασύρθηκε στις 12 Νοεμβρίου 2005 από: <http://www.psed.duth.gr/SFYROERAKEIM.html>
10. Σωτηροπούλου Δ., (2005), *Αρωματικά Φαρμακευτικά Φυτά στη Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*, Πρακτικά 1^{ου} Συνεδρίου Σχολικών Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Κόρινθος Σεπτέμβριος 2005
11. Φωτόπουλος Χ., (2000), *Βιολογική Γεωργία – Κόστος – Αποδοτικότητα* Σταμούλη, Αθήνα
12. Φωτόπουλος Χ., (2003), *Ο Έλληνας Καταναλωτής Βιολογικών Προϊόντων*, Σταμούλη, Αθήνα